

# Mehanizmi leksičke kohezije u arapskom političkom diskursu: inauguracioni govori egipatskih predsjednika Mursija i el-Sisija

*Amra Mulović*

## Sažetak

Ovaj rad analizira glavna sredstva leksičke kohezije u arapskom političkom diskursu. Teorijski okvir zasniva se na modelu analize kohezivnih sredstva Hallidaya i Hasana (1976, 1989). Korpus se sastoji od inauguracionih govora dvaju predsjednika Egipta, Muhammeda Mursija i Abdulfettaha el-Sisija. Analitički pristup podrazumijeva identifikaciju i kategorizaciju kohezivnih sredstava, elemenata i veza upotrijebljenih u izabranim političkim govorima. Osnovni cilj istraživanja jest utvrditi tipove i funkciju leksičke kohezije, markirati kohezivne mehanizme u političkom govoru te potvrditi hipotezu da tip teksta, odnosno žanr kojem tekst pripada, i njegova funkcija mogu naznačiti u kojoj će se mjeri upotrijebiti određeni tipovi kohezivnih veza u tekstu. Politički govor se u tom smislu javlja kao persuzivni diskurs i argumentativni prostor dominantne upotrebe sredstava leksičke kohezije. Govornici uglavnom koriste repetciju, u manjoj mjeri sinonimiju, hiponimiju, meronimiju, antonimiju i kolokaciju, s ciljem isticanja aktualnih pitanja od nacionalnog značaja, promicanja određene ideologije i ostvarivanja različitih persuzivnih diskursnih strategija.

**Ključne riječi:** inauguracioni govor, leksička kohezija, repeticija, sinonimija, hiponimija, meronimija, kolokacija

## Uvod: o tekstu

Uspostavljanjem različitih teorija u okviru funkcionalne gramatike i tekstne lingvistike sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog stoljeća težište lingvističkih istraživanja pomjera se s formalnih obilježja rečenice kao izolirane apstraktne jedinice lingvističke analize na funkcionalni i komunikacijski jezički potencijal i jezik u upotrebi. Očekivano, u fokus dolaze tekst i ona obilježja rečenica koja se mogu interpretirati tek u vezi s diskursom ili tekstom i kontekstom u koje su uključene.

Tekst podrazumijeva povezanost njegovih elemenata na rečeničnoj i nadrečeničnoj razini, tj. uspostavljanje veze među rečenicama i iskazima, te se tekstom u lingvistici obično smatra bilo koji odlomak, izgovoren ili napisan, bilo koje dužine koji formira jedinstvenu cjelinu. Halliday i Hasan tekst smatraju semantičkim konceptom, jedinicom koju objedinjuje značenje a ne forma. U tom smislu, tekst se ne sastoji od rečenica već je „realiziran njima i kodiran u njima“.<sup>1</sup> Ono što tekst čini tekstom i razdvaja ga od ne-teksta jeste tekstura, tj. leksičko-gramatička svojstva organizacione strukture teksta koja omogućavaju da tekst funkcionira kao jedinstvena cjelina. Tekstura podrazumijeva lingvističke odnose među elementima u tekstu realizirane upotrebom kohezivnih sredstava na međurečeničnoj razini koji doprinose semantičkom jedinstvu teksta i uključuje koherenciju koja predstavlja odnos sadržaja teksta i situacijskog konteksta.<sup>2</sup>

Tekst se, dakle, definira, kao „odlomak diskursa koji je koherentan na dva načina: koherentan je s obzirom na situacijski kontekst i stoga dosljedan u registru, i koherentan s obzirom na samog sebe, dakle kohezivan“.<sup>3</sup> Razliku između kohezije i koherencije, dva bitno povezana, ali ne i nerazdvojna koncepta, jasno opisuje Hoey kada kaže da je:

kohezija svojstvo teksta, a koherencija aspekt koji se tiče čitateljevog vrednovanja teksta. Drugačije rečeno, kohezija je objektivna i može se automatski prepoznati, a koherencija je subjektivna i prosudba o njoj se razlikuje od čitatelja do čitatelja.<sup>4</sup>

Dakle, kohezija se, uz koherenciju, na samom početku razvoja teorija koje u fokus istraživanja postavljaju tekst nametnula kao jedan od najznačajnijih standarda tekstualnosti.<sup>5</sup> Kohezivne veze koje povezuju dvije ili više rečenica

1 M. A. K. Halliday, Ruqaiya Hasan, *Cohesion in English* (London: Longman, 1976), str. 1-2. (Citata s engleskog i primjere sa arapskog jezika na bosanski jezik prevela Amra Mulović.)

2 M. A. K. Halliday, Ruqaiya Hasan, *Language, Context and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective* (Oxford: Oxford University Press, 1989).

3 Halliday, Hasan, *Cohesion in English*, str. 23.

4 M. Hoey, *Patterns of Lexis in Text* (Oxford: Oxford University Press, 1991), str. 12.

5 Treba istaći da su kohezija i koherencija dva konstitutivna načela teksta koja se odnose na sam tekst. De Beaugrande i Dressler izdvajaju još pet standarda tekstualnosti koji se odnose na učesnike u govornoj situaciji: intencionalnost, prihvatljivost, informativnost, situativnost i intertekstualnost (Robert Alain De Beaugrande, Wolfgang Dressler, *Introduction to Text Linguistics* (London – New York: Longman, 1981), str. 7.

pružaju mogućnost sistematične analize teksta kroz različita obilježja obrazaca tekstualnosti u njemu.

## Kohezija kao standard tekstualnosti

Koheziju ćemo u ovom istraživanju posmatrati i analizirati iz perspektive funkcionalne systemske gramatike. Halliday i Hasan u svom temeljnom djelu *Cohesion in English* tvrde da je kohezija semantički koncept što se odnosi na značenjske veze koje postoje u tekstu i čine ga tekstom. U tom smislu, „kohezija se javlja ondje gdje INTERPRETACIJA jednog elementa u diskursu zavisi od drugoga. Jedan PRETPOSTAVLJA drugi element u smislu da se ne može jasno dekodirati bez njega.“<sup>6</sup> Dakle, jedan tekst je strukturno organiziran tako što su jedinice teksta povezane upotrebom različitih kohezivnih sredstava.

Halliday i Hasan ponudili su sveobuhvatnu i u lingvističkoj zajednici široko prihvaćenu taksonomiju kohezivnih sredstava, koja se neizostavno navodi u studijama o koheziji, u najvećoj mjeri koristi u analizi kohezije, ali i uzima za temelj svih doradenih klasifikacija i opisa kohezivnih sredstava. Prema njihovoj ranoj klasifikaciji, veze među elementima u tekstu mogu se izraziti formalnim sredstvima gramatičke i leksičke kohezije, što znači da je kohezija primarno orijentirana ka površinskoj strukturi teksta. U sredstva gramatičke kohezije Halliday ubraja referenciju (upotreba deiktičkih sredstava kao što su lične i pokazne zamjenice i komparativa), supstituciju, elipsu i konjunkciju (upotreba veznika na rečeničnoj i konektora na nadrečeničnoj razini, recimo). Leksička kohezija, koja je predmet našeg istraživanja, „tiče se načina na koji se leksičke jedinice povezuju jedna s drugom i drugim leksičkim sredstvima tako da pružaju kontinuitet tekstu“.<sup>7</sup> Leksička se kohezija postiže upotrebom leksičkih sredstava koji stoje u određenom odnosu, a biraju se iz vokabulara. Ovaj odnos zasniva se primarno na reiteraciji i kolokaciji, a reiteracija uključuje repetaciju i ponavljanje jedinica koje stoje u nekim smisaonim odnosima, tj. sinonimiju, hiponimiju<sup>8</sup> i opće riječi. Halliday i Hasan upotrebu općih riječi smještaju na granicu između gramatičkih i leksičkih sredstava kohezije jer su dio zatvorenog sistema ili seta leksema općeg značenja.

6 Halliday, Hasan, *Cohesion in English*, str. 4.

7 John Flowerdew and Michaela Mahlberg (ur.), *Lexical Cohesion and Corpus Linguistics* (Amsterdam - Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2009), str. 1.

8 Za odnose hiperonimije i hiponimije Halliday i Hasan koriste termin *superordinate* ili superordinirane riječi. U revidiranoj klasifikaciji i ovaj koncept i koncept općih riječi definiran je odnosima hiponimije, meronimije i antonimije.

U okviru revidirane kategorizacije sredstava leksičke kohezije, Hasan leksičku koheziju zajedno s gramatičkom kohezijom smatra nestrukturalnom kohezijom. Sredstva leksičke kohezije dijeli na opća, u koja ubraja repetitiju, sinonimiju, antonimiju, hiponimiju i meronimiju, i aktuelna ili trenutna, u koja ubraja kategorije ekvivalencije, imenovanja i sličnosti.<sup>9</sup> Uvođenjem kategorija ekvivalencije, imenovanja i sličnosti u repertoar mehanizama leksičke kohezije, Hasan prevazilazi problem specifičnih semantičkih odnosa u kojima se mogu javiti elementi u konkretnom tekstu, odnosa koji svoju opravdanost dobijaju tek u lingvističkom kontekstu iskaza, ali je ne zadržavaju u jezičkom sistemu,<sup>10</sup> kao u odnosima sinonimije, hiponimije i meronimije. S druge strane, kolokacija, kao još jedan odnos leksičkih elemenata koji se ne razvija iz semantičke mreže jezičkog sistema, pokazala se problematičnom, jer predstavlja intuitivnu kategoriju. U tom smislu, po mišljenju Hasan, problem subjektivnosti u određivanju kolokacijskog odnosa među izrazima ne smije se zanijekati, te je kolokacija kao sredstvo leksičke kohezije u okviru revidirane klasifikacije, kao što se vidi iz prethodno nabrojanih kategorija leksičke kohezije, isključena.<sup>11</sup>

Iako su kohezivne veze među rečenicama najjasniji doprinos tekstualnosti, ovakvo razumijevanje kohezije i teksta naišlo je na kritike naučne javnosti. Tako Brown i Yule smatraju da prisustvo kohezivnih sredstava koje su izdvojili Halliday i Hasan ne predstavlja siguran signal koherentnosti nekog teksta ili diskursa niti su ključni slušatelju ili čitatelju za prepoznavanje teksta.<sup>12</sup> Učesnici u nekom komunikacijskom činu, prema njihovom mišljenju, mogu određeni niz naizgled nepovezanih iskaza interpretirati kao tekst i smislenu koherentnu cjelinu zahvaljujući pragmatičkoj i diskursnoj kompetenciji i znanju o svijetu koje posjeduju. Martin, koji se u principu slaže s tvrdnjom da postoji tekstura bez kohezije, zaključuje da su primjeri takvih tekstova obično vrlo kratki i brižljivo odabrani, te da se u stvarnosti uglavnom javljaju tekstovi duži od par rečenica i da se u njima po pravilu javlja neka forma kohezije.<sup>13</sup> Ili, kako Hasan navodi, tekst bez kohezije koji neki lingvisti kreiraju kako bi dokazali svoje tvrdnje jeste „minimalni tekst“ sastavljen od „jedne poruke učesnika u komunikacijskom činu ili sastavljen od po jedne poruke po učesniku“. <sup>14</sup> Iz ovog razloga, kohezija se

9 Halliday, Hasan, *Language, Context and Text...*, str. 82.

10 Hasan, recimo, navodi primjer *Mornar je bio njihov otac*, u kojem su *mornar* i *njihov otac* povezani trenutnim kohezivnim odnosom ekvivalencije, dok se u jezičkom sistemu semantički ne mogu povezati (Ruqaiya Hasan, „Coherence and Cohesive Harmony“, u *Understanding Reading Comprehension*, J. Flood (ur.) (Delaware: International Reading Association, 1984), str. 201.

11 Hasan, „Coherence and Cohesive Harmony“, str. 195.

12 Gillian Brown, George Yule, *Discourse Analysis* (Cambridge: Cambridge University Press, 1983), str. 196-198.

13 J. R. Martin, „Cohesion and Texture“, u *The Handbook of Discourse Analysis*, Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, Deborah Shiffrin (ur.) (Malden - Oxford: Blackwell Publishing, 2001), str. 71.

14 Halliday, Hasan, *Language, Context and Text...*, str. 78.

obično istražuje na razini teksta, dok se koherencija sve više istražuje kao dio koherentnosti diskursa, jer se više odnosi na način na koji recipijenti razumiju tekstove i poimaju ih kao smislene.<sup>15</sup>

U ovom radu identificirat ćemo samo markere leksičke kohezije. Treba naglasiti da je markere leksičke kohezije za razliku od markera gramatičke kohezije mnogo teže prepoznati jer su kohezivne veze manje jasne budući da ne nose jasnu referenciju potencijalne kohezivne funkcije.<sup>16</sup> Leksička kohezija smatra se najznačajnijom kategorijom kohezije jer je značenjski povezana s diskursom i kontekstom i povezuje se s ključnim segmentima teksta. Hoey navedeno potvrđuje kada kaže da je „kohezivna konstrukcija teksta produkt leksičkih odnosa prije nego gramatičkih“.<sup>17</sup>

## Korpus i metodologija istraživanja

Ostvarivanje kohezije i koherencije neizostavna su obilježja komunikacijski uspješno oblikovanog teksta. Stoga je kohezija bila predmet istraživanja na primjeru različitih tipova tekstova, tj. tekstova koji pripadaju različitim žanrovima. Budući da u produkciji političkog govora izbor nekih od kohezivnih mehanizama igra veoma značajnu ulogu pri realiziranju određenih persuzivnih i manipulativnih strategija, kohezija u političkom govoru, kao jednom iz seta žanrova političkog diskursa, također je bila predmet analize različitih studija.<sup>18</sup> Međutim, primjetno je da je napisan samo jedan rad posvećen analizi kohezije u političkim govorima u okviru arapskog političkog diskursa.<sup>19</sup>

Iako politički govori spadaju u persuzivne tekstove, persuzivni mehanizmi ne realiziraju se uvijek eksplicitno. To je zbog toga što većina političkih govora

15 Treba naglasiti da Halliday i Hasan ne zanemaruju značaj inherentnih semantičkih odnosa među rečenicama u razumijevanju teksta iako eksplicitna formalna sredstva kohezije izdvajaju kao posebno značajna u produkciji teksta (Halliday i Hasan 1976), str. 229.

16 Halliday, Hasan, *Cohesion in English*, str. 288.

17 Hoey, *Patterns of Lexis in Text*, str. 26.

18 Vidjeti, npr.: Zubairu Malah, „Cross-Cultural Comparison of the Persuasive Function of Lexical Cohesion in Obama's and Buhari's Presidential Inaugural Speeches“, *International Journal of Language and Literary Studies*, 3:3 (2021), str. 23-53; A. U. Enyi, M. O. Chitulu, „Texture, textuality and political discourse: A study of lexical cohesion in Nigeria's president Goodluck Jonathan's inaugural address, May, 2011“, *Advances in language and literary studies*, 6:5 (2015), str. 77-86; Abdulkareem Fadhil Jamil, „The Function of Lexical Cohesion in Political Speeches“, *AAFU*, 47 (2018), str. 359-374; Beata Beigman Klebanov, Daniel Diermeier, Eyal Beigman, „Lexical Cohesion in political Speech“, *Political Analysis*, 16 (2008), str. 447-463; Mercedes Díez Prados, Ana Balen Cabrejas Peñuelas, „Cohesion in American political Rhetoric: The Gettysburg Address, I Have a Dream and Obama's Inaugural Address“, *Complutense Journal of English Studies*, 20 (2012), str. 37-60.

19 Vidjeti: Wala' Al Majali, „Discourse Analysis of the Political Speeches of the Ousted Arab Presidents during the Arab Spring Revolution using Halliday and Hasan's Framework of Cohesion“, *Journal of Literature, Language and Linguistics*, 10 (2015), str. 35-48.

sadrži segmente koji se odlikuju obilježjima informativnog teksta ili tekstova koji pripadaju drugim žanrovima, te sadrže opisne i narativne elemente. Ova činjenica naročito se odnosi na inauguracione govore, budući da se oni produkuju nakon što su govornici zadobili moć i vlast. Mi ćemo pažnju usmjeriti na one segmente govora u kojima se sredstva leksičke kohezije koriste u realizaciji persuzivnih mehanizama.

Kao korpus za istraživanje upotrebe sredstava leksičke kohezije u političkom diskursu izabrali smo inauguracione govore egipatskih predsjednika Mursija i el-Sisija.<sup>20</sup> Mursi je prvi demokratski izabrani predsjednik nakon Arapskog proljeća, koje je dovelo do svrgavanja nekih autokratskih vladara i među njima i Husnija Mubaraka u egipatskoj revoluciji 25. 1. 2011. godine. Muslimanska braća, čije je djelovanje do tada bilo zabranjeno u Egiptu, osnovala su Stranku slobode i pravde i izabrala Mursija za predsjednika. Stranka je dobila parlamentarne izbore 2012. godine, a Mursi je postao prvi civilni predsjednik nakon ere predsjednika koji su dolazili iz vojnih struktura moći. Međutim, nakon samo jedne godine na vlasti, u julu 2013. godine izbili su masovni protesti protiv Mursija zbog, između ostalog, promjene ustava, pogoršanja ekonomske situacije i nepoštovanja demokratskih vrijednosti. Nakon što je Mursi odbio da siđe s vlasti, izvršen je vojni udar, a vojska je suspendovala ustav, svrgnula predsjednika i pozvala na prijevremene izbore. I ovaj čin imao je za posljedicu masovne kontraproteste, u kojima je ubijeno više od hiljadu pristalica Muslimanske braće. General egipatske vojske, Abdul Fetah el-Sisi izabran je za predsjednika na izborima 2014. godine čiji je legitimitet doveden u pitanje. Politička moć vraća se vojnim strukturama. El-Sisi je ponovno izabran na predsjedničkim izborima 2018. godine.<sup>21</sup>

Prvi govor koji je predmet naše analize održao je Mursi a za mjesto svog inauguracionog govora izabrao Kairski univerzitet, na kojem je studirao. Govor koji je trajao pola sata održao je 30. 6. 2012. godine. Drugi govor jeste jednosatno obraćanje Abdul Fetaha el-Sisija na svečanosti povodom njegove inauguracije 8. 6. 2014. godine u palati Qasr el-Qubba. El-Sisi ne slovi za dobrog govornika, ali su ovaj govor kritičari i političari u medijima opisali kao uspješan.<sup>22</sup>

Inauguracioni govori predstavljaju podžanr političkih govora kojima novoizabrani predsjednici službeno počinju mandat. Ciljna skupina adresata ovih govora nisu samo pristalice predsjednika ili njihovo biračko tijelo, već cijeli narod. U inauguracionim govorima predsjednici koriste sva persuzivna i jezička sredstva

20 Muhammed Mursi, govor održan 30. 6. 2012, dostupno na: <https://gate.ahram.org.eg/News/226294.aspx>, pregledano 14. 8. 2023; Abdul Fetah el-Sisi, govor održan 8. 6. 2014, dostupno na: <https://www.dostor.org/429993>, pregledano 14. 8. 2023.

21 O političkoj situaciji u Egiptu nakon Arapskog proljeća više vidjeti npr. u: Lacin Idil Oztig, „Tunisia, Egypt and Libya After Arab Spring“, *Middle East Policy* (2023).

22 Doha Mahmoud Abdel-Moety, „Rhetorical and Linguistic Analysis of President El-Sisi’s first Inaugural Address“, *Global Journal of Human–Social Science (G)*, 15:8 (2015), str. 3.

da ojačaju i zadobiju podršku nacije, da na uvjerljiv i inspirativan način izazovu emocije recipijentata i predstave plan djelovanja za dobrobit cijele nacije. Campbell i Jamieson navode da inauguracioni govori imaju za cilj da predsjednici preko njih ujedine naciju, predstave zajedničke vrijednosti iz prošlosti, iznesu političke principe po kojima će vladati, pokažu zahvalnost, ali i zahtjeve i ograničenja ove izvršne funkcije. Uz sve to, oni u fokus govora stavljaju sadašnjost, uključujući i prošlost i budućnost, slave instituciju predsjednika i oblik vlasti čiji su dio, te proces u kojem je obnovljen savez između predsjednika i naroda.<sup>23</sup>

Izabrali smo dva inauguraciona obraćanja kako bismo utvrdili koje se to kohezivne veze javljaju u ovom specifičnom tipu političkog govora i u kojoj mjeri se u ovim govorima javljaju isti kohezivni mehanizmi, a u kojoj mjeri se govori u tom smislu razlikuju. Pored ovog osnovnog cilja, postavljen je još jedan u okviru kojeg ćemo nastojati istražiti koje persuazivne funkcije ovi mehanizmi mogu ostvariti budući da je jasno da upotreba kohezivnih sredstava u tekstu doprinosi ostvarivanju komunikacijskih namjera govornika, tj. uvjeravanju slušatelja u značaj određenih tema govora. Ostvarivanjem postavljenih ciljeva u radu se potvrđuje hipoteza da tip teksta, odnosno žanr kojem tekst pripada, i njegova funkcija mogu naznačati u kojoj će se mjeri upotrijebiti određeni tipovi kohezivnih veza u tekstu.

U ovom radu u fokusu analize su kohezivni mehanizmi: repeticija, ponavljanje leksičkih jedinica koje u jezičkom sistemu stoje u smisaonim odnosima, tj. sinonimija, hiponimija, meronimija i antonimija, te kolokacija.<sup>24</sup> U tekstovima predmetnih govora vrši se identifikacija leksičkih veza punoznačnih jedinica s punoznačnom jedinicom koja joj prethodi, ali i leksičkom jedinicom ili više njih koje joj slijede ukoliko se i s njima veže kohezivnim vezama.

## Analiza leksičke kohezije u inauguracionim govorima Mursija i el-Sisija i diskusija

Za analizu kohezivnih veza realiziranih u izabranim političkim govorima u okviru leksičkih sredstava kohezije, potrebno je istaći da su dva obilježja kohezivnih veza posebno značajna za istraživanje. Prvo, kohezivna veza ima obilježje usmjerenosti,

23 K. K. Campbell, K. H. Jamieson, *Deeds Done in Words: Presidential Rhetoric and the Genres of Governance* (Chicago: The University of Chicago Press, 1990), str. 15.

24 Iako smo u teorijskim razmatranjima naveli da Hasan u korigovanoj klasifikaciji leksičkih sredstava isključuje kolokaciju, u radu je ukrajno obrađen i ovaj mehanizam leksičke kohezije. Razlog za to je što smo se pri klasifikaciji sredstava leksičke kohezije oslonili na klasifikaciju koju su ponudili Halliday i Hasan u djelu *Cohesion in English* (1976). Halliday kolokaciju ne isključuje ni u okviru svoje revidirane teorije kohezije (Vidjeti: M. A. K. Halliday, *An Introduction to Functional Grammar*, revised by Christian M. I. M. Matthiessen (London: Hodder Arnold, 2004).

tj. odnos među elementima je asimetričan i može biti anaforičan i katafориčan, što je dosta rjeđi slučaj. To znači da pretpostavljeni element kohezivne veze može prethoditi elementu s kojim stoji u kohezivnom odnosu ili mu slijediti. U našem korpusu nije pronađen nijedan primjer katafориčnog odnosa. Drugo, elementi koji formiraju kohezivnu vezu, strogo gledano, ne moraju se nužno naći u različitim rečenicama niti susjednim rečenicama. Naprotiv, kohezivne veze mogu se realizirati unutar jedne rečenice, među susjednim rečenicama, koje Halliday i Hasan nazivaju neposrednim vezama, u razdvojenim rečenicama, pri čemu se kohezivne veze nazivaju posrednim i u rečenicama između kojih stoji niz drugih intervenirajućih rečenica s kohezivnim elementom ili bez njega kada se veze nazivaju udaljenim.<sup>25</sup> Za nas su, svakako, značajnije one veze koje se ostvaruju među rečenicama.

U nastavku ćemo identificirati kohezivne veze koje se javljaju u okviru dvaju glavnih odnosa leksičke kohezije, reiteracije i kolokacije. Reiteracija se može realizirati na dva načina, eksplicitnim i implicitnim ponavljanjem izraza. Eksplicitno ponavljanje podrazumijeva ponavljanje izraza koji imaju istu referenciju u izvanlingvističkom kontekstu, tj. odnose se na isti entitet (npr. repeticija istog izraza, sinonimija), dok se implicitno ponavljanje zasniva na ponavljanju izraza koji nemaju istu referenciju, ali među entitetima na koje se odnose postoji izvjesna semantička povezanost koja proizlazi iz zajedničkog znanja sudionika u komunikacijskom događaju (npr. hiponimija, meronimija i antonimija). S druge strane, kolokacija predstavlja tendenciju nekih leksičkih jedinica da se zajedno pojavljuju u nekom tekstu, što nije njihova stalna karakteristika u jezičkom sistemu.

## Repeticija

Halliday repeticiju smatra „najdirektnijom formom kohezije“.<sup>26</sup> Repeticija je kohezivno sredstvo koje podrazumijeva ponavljanje leksičkih jedinica, bilo da je riječ o identičnoj formi riječi ili nekoj modificiranoj, kao što je u arapskom jeziku ponavljanje iste riječi u različitim oblicima ili ponavljanje riječi istog korijena. Persuazivna snaga repeticije identične forme riječi značajno je veća od persuazivne snage repeticije različitih oblika riječi ili različitih vrsta riječi istog korijena. Repeticijom se uvijek naglašavaju najvažnije ideje govornika, ojačava snaga argumenata, pokreću emocije recipijenata i tako mijenjaju njihova uvjerenja i stavovi.

25 Halliday, Hasan, *Cohesion in English*, str. 330.

26 Halliday, *An Introduction to Functional Grammar*, str. 644.

Treba istaći da se leksička kohezija ne javlja samo između parova riječi, već nerijetko obuhvata niz značenjski povezanih riječi u odlomku ili cijelom tekstu što može indicirati temu konkretnog segmenta ili cijelog teksta. Takve nizove Morris i Hirst nazivaju *leksičkim lancima*.<sup>27</sup> U govorima koji su predmet analize repeticija je dominantno sredstvo kohezije i gotovo se po pravilu javlja u lancima ili, preciznije, klasterima unutar jednog ili dvaju odlomaka teksta, pa čak i cijelog teksta. Uglavnom se ponavljaju one riječi i fraze kojima se ističu problemi s kojima se suočavaju govornici ili kojima predstavljaju programe i viziju budućnosti zemlje.

وفي سياق تصويب المفاهيم ، أود أن أتطرق إلى مفهوم الحرية، ما هي الحرية؟ إن الحرية قرينة الالتزام وتظل مكفولة للجميع ولكنها تتوقف عند حدود حريات الآخرين، لها إطارها المنظم وما يحويها من قوانين وقواعد دينية وأخلاقية تتسم بالنقد، ولكن بموضوعية دون تجريح ودون ابتذال، أما ما دون ذلك فهي أي شيء آخر إلا أن تكون حرية إنما هي فوضي وحق يراد به الباطل.

*U kontekstu ispravljanja pojmova, dotaknuo bih se pojma **slobode**. Što je sloboda? Sloboda je pretpostavka opredjeljenja i ostaje zajamčena svima, ali se zaustavlja na granicama sloboda drugih. Imaju svoj organizacijski okvir te vjerske i moralne zakone i pravila koje odlikuje kritičnost, ali ona objektivna, bez klevete i bez vulgarnosti. Sve manje od toga je sve drugo osim slobode. Onda je ona samo kaos i pravo na laž.*

U ovom odlomku el-Sisijevo govora u fokusu je repeticija lekseme *ḥuriyya* (sloboda), koja se ponavlja u identičnoj formi jednine, ali se javlja i u implicitnoj repeticiji u formi množine. Kohezivne veze se neposredne, posredne i udaljene. Ekspresivnost odlomka pojačana je upotrebom epifore, budući da se leksema *ḥuriyya* javlja na kraju prvih dviju rečenica, te palilogije, budući da treća rečenica započinje istom riječju. Cijeli odlomak predstavlja el-Sisijevo viđenje slobode, a persuzivna funkcija ove repeticije jeste da govornik nametne svoj stav recipijentima i uvjeri ih da je shvatanje slobode prethodne vlasti bilo iskrivljeno i pogrešno.

U cijelom govoru nižu se odlomci u kojima tematski dominira određena riječ i gustina repeticije te riječi je najveća. Tako se u ovom govoru redom nižu odlomci s dominantnom repeticijom leksema *dustūr* (ustav), *ṭawra* (revolucija), *quwāt mušallaḥa* (oružane snage), *mar'a* (žena), *'amn* (sigurnost), *tanmiya* (razvoj), *ta'lim* (obrazovanje), *fāsād* (korupcija), *šhādā'* (šehidi), *al-'Azhar al-šarīf* (al-Azhar), *al-Nīl* (Nil) itd. Interesantno je da se pored repeticije riječi *ṭawra* (revolucija) kroz tekst javlja nešto češće repeticija dvojine iste riječi. Repeticijom dvojine riječi revolucija el-Sisi naglašava povezanost revolucije iz 2011. godine na

27 Jane Morris, Graeme Hirst, „Lexical Cohesion Computed by Thesaural Relations as an Indicator of the Structure of Text“, *Computational Linguistics*, 17:1 (1991), str. 22-23.

početku Arapskog proljeća i protesta koji su bili organizirani protiv Mursija, jer su neislamisti smatrali da su Muslimanska braća prisvojila revoluciju od 25. 1. 2011. godine.

Mursijev govor također sadrži odlomke u kojima nalazimo povišenu gustinu repeticije određenih leksema u okviru leksičkih lanaca. Tako se nižu klasteri u kojima dominira repeticija izraza *ġāmi'a al-Qāhira* (Kairski univerzitet), *dustūr* (ustav), *'uḥāfizu* (štitim), *muġtama'* (društvo), *sulṭa* (vlast), *al-ša'b al-filistīnī* (palestinski narod), *ma'an* (zajedno) itd.

واختار البرلمان المنتخب جمعية تأسيسية لصياغة دستور جديد لمصر .. بدأت هذه الجمعية عملها وستستعين وأنا على يقين من ذلك بكافة الخبراء في كل الاتجاهات ليأتي الدستور معبرا عن التوافق الوطني ومرسحا للدولة الوطنية الديمقراطية الدستورية ومحافظا على هوية الأمة والمقومات الأساسية للمجتمع وحارسا للحريات العامة والخاصة. دستور يقوم على الحق والعدل والقانون ويحمي استقلال القضاء ومطلقا لحرية الفكر والتعبير والتنظيم والإبداع... دستور يحقق العدل الاجتماعي وينقل مصر إلى مصاف الدول الحديثة التي يكون الحاكم فيها أجيرا عند الأمة وخادما للشعب.

*Izabrani parlament odabrao je konstitutivnu skupštinu za izradu nacrtu novog **ustava** Egipta. Ova skupština je počela s radom i tražit će, siguran sam u to, pomoć svih stručnjaka iz svih područja kako bi **ustav** izrazio nacionalni konsenzus, konsolidovao **ustavnu** demokratsku nacionalnu državu, čuvao identitet nacije i osnovne komponente društva i štitio opće i posebne slobode. **Ustav** zasnovan na pravu, pravdi i zakonu koji štiti nezavisnost pravosuđa i apsolutnu slobodu misli, izražavanja, organiziranja i stvaralaštva. **Ustav** koji postiže socijalnu pravdu i pomjera Egipat u red modernih zemalja u kojima je vladar službenik nacije i sluga naroda.*

U ovom odlomku iz Mursijevog govora nalazimo da je najveća gustina repeticije leksema *dustūr* (ustav). Ovaj odlomak dolazi nakon uvodnih riječi posvećenih Kairskom univerzitetu. Dakle, riječ je o pitanju koje je u samom vrhu problema i primarni interes novoizabranog predsjednika. Mursija će, kasnije, optuživati da novi ustav slijedi islamistički program i da ignorira prava žena, mladih i manjina.<sup>28</sup>

Problem ustava naglašava i el-Sisi i odmah nakon uvodnih riječi u svom govoru upotrebljava repeticiju iste riječi, što se može vidjeti u okviru narednog primjera. U primjeru koji slijedi pored repeticije identičnih izraza i repeticije različitih oblika istih izraza (jednina, množina i prisvojni pridjev pojedinih leksema), koju je lahko uočiti, nalazimo i repeticiju zasnovanu na drugim značenjskim odnosima. Štaviše, mreža kohezivnih veza u ovom odlomku je gusto ispletana i vrlo složena, tako da uz repeticiju nalazimo i sinonimiju između leksema *'uḥāfizu* i *'ar'ā* (čuvam i brinem) i *dawla, waṭan* i *'arḍ* (država, domovina,

28 Oztig, „Tunisia, Egypt and Libya After Arab Spring“, str. 9.

zemlja) te aktuelni odnos imenovanja između leksema *muwāṭin* i *Miṣrī* (građanin i Egipćanin), *dawla*, *waṭan* i *Miṣr* (država, domovina i Egipat) i *ša'b* i *Miṣriyyūn* (narod i Egipćani).

الإخوة المواطنين ، أخطبكم اليوم بعد أن أدبت اليمين الدستورية رئيسا لجمهورية مصر العربية، أقسمت أن أحافظ على النظام الجمهوري الذي أسست له ثورة يوليو المجيدة إحقاقا للحق وإرساء للعدالة والمساواة، و**صيانة** لكرامة المواطن المصري، وأن أحترم الدستور والقانون، دستورنا الجديد، دستور دولتنا المدنية وحكمنا المدني، دستور العمل والإرادة الذي يضم كافة أطراف مجتمعنا المصري ينظم العلاقة بين السلطات ويصون الحقوق والحريات للجميع، أقسمت أيضا أن أرعى مصالح الشعب رعاية كاملة، كل الشعب، فإنني رئيس لكل المصريين لا تفريق بين مواطن وآخر ولا إقصاء لأحد، فلكل مصري دوره الوطني، وأن أحافظ على استقلال الوطن و**وحدة** و**سلامة** أراضيه الوطن الذي تعرض لتهديد حقيقي كان سيطال **وحدة** شعبه و**سلامة** أرضه، ولكن ثورتنا الشعبية في 30 يونيو إستعادت **ثورة** 25 يناير، وصوبت المسار و**تصون** الوطن و**وحدته** محافظا عليه.

*Sugradani, obraćam vam se danas nakon što sam položio zakletvu na poštivanje ustava kao predsjednik Arapske Republike Egipat. Zakleo sam se da ću sačuvati republikanski sistem koji je uspostavljen slavnom Julskom revolucijom radi ostvarivanja prava, uspostavljanja pravde i jednakosti i očuvanja dostojanstva egipatskog građanina, te da ću poštovati ustav i zakon, naš novi ustav, ustav naše sekularne države i naše sekularne vlasti, ustav rada i volje koji uključuje sve segmente našeg egipatskog društva i reguliše odnos između institucija vlasti, štiti prava i slobode svih. Takođe sam se zakleo da ću u potpunosti brinuti o interesima naroda, cijelog naroda, jer ja sam predsjednik svih Egipćana, bez razlike među građanima ne izuzimajući nikoga jer svaki Egipćanin ima svoju domovinsku ulogu, i da ću sačuvati nezavisnost domovine i jedinstvo i integritet njenih teritorija. Domovina koja je bila izložena stvarnoj opasnosti ugrozila bi jedinstvo svog naroda i integritet njegove zemlje, ali naša narodna revolucija 30. juna obnovila je revoluciju od 25. januara, ispravila put i sačuvala domovinu i njeno jedinstvo.*

Iako se repeticija pojedinih izraza u ovim govorima često javlja u klasterima posvećenim konkretnoj temi, to ne znači da ti izrazi nisu istovremeno elementi jako udaljenih kohezivnih veza, jer se mogu ponavljati kroz cijeli govor, tj. unutar klastera drugih segmenata govora, praveći kompleksnu mrežu kohezivnih veza.

Halliday i Hasan u revidiranoj klasifikaciji kohezivnih sredstava paralelizam razdvajaju od repeticije i svrstavaju ga u nestrukturalne kategorije kohezije. Međutim, paralelizam se u retorici smatra podvrstom repeticije, zato što predstavlja ponavljanje sintaksičkog obrasca nekog iskaza, a nerijetko i nekih riječi u okviru tog iskaza. Posebno je stilski markiran kada se ponavljaju iste ili slične riječi na početku iskaza (anafora), na kraju (epifora), na početku i na kraju (simploha) te

na kraju jednog i na početku drugog (palilogija). Díez i Cabrejas, iako u svom radu usvajaju klasifikaciju sredstava leksičke kohezije koju su predložili Halliday i Hasan, paralelizam uključuju u okvir repeticije.<sup>29</sup> U ovom slučaju, priklanjamo se stavu da paralelizam primarno pripada repeticiji, ali je njegova persuazivna snaga zbog naročitog djelovanja na emocije recipijenata znatno izraženija od repeticije.

Interesantno je da u Mursijevom govoru, koji je dva puta kraći nalazimo više primjera paralelizma, što potvrđuje povećanu emotivnost govora.

والعالم يسمع ويرى والله فوق الجميع يسمع ويرى ...

*Svijet sluša i gleda, a Allah iznad svih sluša i gleda...*

نحن لا نصدر الثورة..المصريون لا يصرون الثورة...

*Mi ne izvozimo revoluciju. Egipćani ne izvoze revoluciju.*

إننا نحمل رسالة سلام للعالم ونحمل قبلها ومعها رسالة حق وعدل.

*Mi nosimo poruku mira svijetu i nosimo prije nje i s njom poruku prava i pravde.*

وأعاهدكم ألا أخون الله فيكم .. لن أخون وطني أبدا. لن أخون أهلي أبدا.

*Obećavam vam da neću izdati Boga. Neću nikada izdati moju domovinu. Neću nikada izdati moj narod.*

U ovim primjerima nalazimo paralelne strukture ojačane epiforom u prvom i drugom i anaforom u drugom i trećem. U njima se iščitavaju snažne poruke novog predsjednika, koji ističe svoju vjeru u Boga, politiku nemiješanja u poslove drugih, poruku mira i obećanja vjernosti Bogu, domovini i narodu. S druge strane, el-Sisi je u svom govoru upotrijebio jednu paralelnu strukturu u okviru govornog čina prijetnje, a drugu u obraćanju mladima, kojima se pokušava na taj način približiti i zadobiti njihovo povjerenje.

لا تهاون ولا مهادنة مع من يلجأ إلى العنف، ومن يريدون تعطيل مسيرتنا نحو المستقبل الذي نريده لأبنائنا، لا تهاون ولا مهادنة مع من يريدون دولة بلا هبة.

*Nema tolerancije ni pomirenja s onima koji pribjegavaju nasilju i onima koji žele poremetiti naš put ka budućnosti koju želimo našoj djeci. Nema tolerancije ni pomirenja sa onima koji žele državu bez prestiža.*

أنتم الأمل وأنتم المستقبل وأنتم من سيني مصر الجديدة بسواعدكم وعقولكم.

*Vi ste nada. Vi ste budućnost. Vi ste oni koji će izgraditi novi Egipat svojim rukama i umovima.*

29 Díez Prados, Cabrejas Peñuelas, „Cohesion in American political Rhetoric: *The Gettysburg Address, I Have a Dream and Obama's Inaugural Address*“.

## Sinonimija i antonimija

Sinonimija je standardno sredstvo leksičke kohezije koje podrazumijeva upotrebu riječi istog i bliskog značenja. Budući da imaju isto ili slično značenje, ove riječi se upotrebljavaju s istom svrhom, a izbjegavanjem potpune repeticije doprinosi se ekspresivnosti iskaza. Sinonimija se upotrebljava također u svrhu naglašavanja i objašnjenja, te se njome ističe dio iskaza koji je vrijedan pažnje. Zbog toga se sinonimi nerijetko upotrebljavaju u istoj rečenici. Katkada upotreba sinonima dodaje i novi smisao iskazu koji ima i političke implikacije.<sup>30</sup> Međutim, budući da je persuazivna snaga iskaza u kojem su naglašene kohezivne veze zasnovane na repeticiji znatno veća, u političkim govorima se pribjegava upotrebi repeticije radije nego sinonimije, a u ovim se govorima uopće ne javljaju sinonimi u funkciji realiziranja manipulativnih strategija.

Zanimljivo je da oba govornika u jednom segmentu teksta koriste sinonimiju riječi *'uhāfizu* (čuvam), *'ar'ā* (brinem) i *'ahtarimu* (pazim), pri čemu su kohezivne veze među njima neposredne i posredne. Kroz tekstove govora javljaju se i kohezivne veze zasnovane na sinonimiji riječi *sa'āda* (sreća) i *farha* (radost), *wahda* (jedinstvo) i *tamāsuk* (jedinstvo, povezanost), *umma* (narod, zajednica) i *ša'b* (narod), *dawla* (država) i *waṭan* (domovina), *quwāt mušallaḥa* (oružane snage) i *ḡayš* (vojska), *izdihār* (prosperitet) i *tanmiya* (razvoj) i dr.

Antonimiju Halliday smatra posebnom vrstom sinonimije kada riječi suprotnog značenja funkcioniraju tako da djeluju kao kohezivno sredstvo.<sup>31</sup> Antonimija je u ovim inauguracionim govorima slabo zastupljena. Pronašli smo samo po jedan primjer u Mursijevom i el-Sisijevom govoru. U el-Sisijevom govoru javlja se u okviru paralelne strukture, čime se pojačava smisao poruke da je nova politika Egipta okrenuta miru.

أبناء مصر الكرام، إن ثورتين مجيدتين في الخامس والعشرين من يناير والثلاثين من يونيو قد مهدتا الطريق الي بداية عزف جديد في تاريخ الدولة المصرية، يكرس **للقوة** وليس **للقمع**، وصيانة **للسلام** وليس **للعنوان**...

*Dragi sinovi Egipta, dvije slavne revolucije, 25. 1. i 30. 6., utrle su put novog smjera u historiji egipatske države koji je posvećen **snazi**, a ne **represiji**, očuvanju **mira**, a ne **agresiji**...*

Istu poruku uz upotrebu istog para antonima šalje i Mursi.

ستكون دائما في صف **السلم** الشامل العادل، ولن تلجأ أبدا لسياسات **العنوان**...

*Uvijek će biti [Egipt] na strani sveobuhvatnog i pravednog **mira** i nikada neće pribjegavati politici **agresije**...*

30 Jamil, „The Function of Lexical Cohesion in Political Speeches“, str. 372.

31 Halliday, *An Introduction to Functional Grammar*, str. 646.

## Hiponimija i meronimija

Hiponimija i meronimija tiču se hijerarhijskog odnosa među leksemima, pri čemu se termin hiponim koristi za riječi čije je značenje uključeno u značenje nadređene riječi (hiperonim), a termin meronim za označavanje riječi koja predstavlja dio nadređene riječi (holonim). Za razliku od odnosa repetitije i sinonimije koji se vežu za identične vanjezičke entitete, hiponimi i meronimi predstavljaju klasu riječi koja je obično podređena nekom leksemu i odnose se na različite vanjezičke entitete, npr. *plava* i *crvena* su hiponimi lekseme *boja*, a *ruka* i *noga* meronimi lekseme *tijelo*. Halliday tvrdi da ne postoji jasna granica između ovih dvaju odnosa i da nerijetko zajedno učestvuju u kreiranju kohezije teksta.<sup>32</sup>

... وذلك جنبا إلى جنب مع تطوير قطاع التعليم الذي يتعين أن يشمل كافة عناصر العملية التعليمية (الطالب والمعلم والمناهج والأبنية التعليمية)، بما تحتاجه من معامل ومكتبات ومسارح وملاعب رياضية.

*Ovo dolazi uz razvoj obrazovnog sektora koji mora uključiti sve **elemente obrazovnog procesa** (student, nastavnik, nastavni programi, nastavni objekti), kao što su laboratorije, biblioteke, teatri i stadioni.*

تحية وتقديرا وإعجابا بدور المرأة، وتقني كاملة في أنها ستواصل عطاها وتصون دورها، أما وأختا وزوجة وابنة...

*Pozdravljam ulogu **žene**, divim joj se, uvažavam je i uvjeren sam da će nastaviti obavljati i čuvati svoju ulogu **majke, sestre, supruge i kćerke**...*

U prvom primjeru iz el-Sisijevog govora nalazimo jasne kohezivne veze između hiperonima *elementi obrazovnog procesa* i hiponimā *student, nastavnik, nastavni programi i nastavni objekti*. Hiponim *nastavni objekti* u narednoj rečenici postaje hiperonim za hiponime *laboratorije, biblioteke, teatri i stadioni*. Na isti način, *žena* je hiperonim za hiponime *majka, sestra, supruga i kćer*. Ove kohezivne veze dio su kohezivnog lanca u okviru segmenata govora koji se tematski odnose na pitanja obrazovanja i uloge žene u egipatskom društvu.

Nekada može biti isključen jedan element kohezivnog para, pa se tako u tekstu javljaju samo hiponimi bez nadređenog pojma, kao što je slučaj u narednom primjeru iz Mursijevog govora. Leksemi *djeca* i *unuci* hiponimi su neiskazanog nadređenog pojma *potomci*.

سنرسم معا مستقبلا زاهرا إن شاء الله لأولادنا و أحفادنا مسلمين ومسيحيين...

*Zajedno ćemo isplanirati svijetlu budućnost, ako Bog da, našoj **djeci** i **unucima**, muslimanima i kršćanima...*

Kada je riječ o meronimiji, tek se par primjera u govoru el-Sisija mogu smatrati meronimskim odnosom i to kada govori o razvoju zemlje. Tada el-Sisi upotrebljava

32 Halliday, *An Introduction to Functional Grammar*, str. 648.

nadređeni termin *tanmiya* (razvoj), iza kojeg slijede povezani uglavnom posrednim kohezivnim vezama meronimi koji ustvari predstavljaju ponovljen ali modificiran nadređeni leksem. Tako se kao dio općeg razvoja navode *tanmiya iqtisādiyya* (ekonomski razvoj), *tanmiya šinā'iyya* (industrijski razvoj), *tanmiya zirā'iyya* (poljoprivredni razvoj), *tanmiya iġtimā'iyya* (društveni razvoj) i *tanmiya taqāfiyya* (kulturni razvoj).

## Kolokacija

Kolokacija je sredstvo leksičke kohezije, a odnosi se na lekseme „koji se nerijetko javljaju u sličnom leksičkom okruženju jer opisuju entitete koji se nerijetko javljaju u sličnoj situaciji ili kontekstu u svijetu“.<sup>33</sup> Ovo zajedničko pojavljivanje počiva na njihovoj semantičkoj povezanosti, a govornici ih povezuju na osnovu nekog semantičkog svojstva, a katkada i blizine u vanlingvističkom kontekstu (recimo, *hladno* i *led*, *meso* i *krv*).<sup>34</sup> Važno je primijetiti da su kolokacije često povezane sa specifičnim registrom ili funkcionalnim stilom.<sup>35</sup> Neke kolokacijske jedinice gotovo se isključivo javljaju u određenom žanru teksta. U političkim govorima koji su predmet analize naišli smo na kolokacijski povezane i u tekstovima rasute lekseme *istiqrār* (stabilnost) i *'amn* (sigurnost), što je kolokacija tipična za politički diskurs.<sup>36</sup>

Govornici određene riječi kombiniraju konceptualizirajući diskurs s ciljem da ih primatelji poruke prihvate i ponovo koriste. Neobično je da govornici oba govora u više navrata kolokacijski koriste lekseme *Miṣr al-ġadīda* (novi Egipat). Na ovaj način oba govornika naglašavaju da se njihova politička vizija Egipta u potpunosti razlikuje od vizije prethodnika i da će njihov predsjednički mandat obilježiti novi politički sistem, nove vrijednosti i stavovi.

33 Morris, Hirst, „Lexical Cohesion Computed by Thesaural Relations as an Indicator of the Structure of Text“, str. 22.

34 Kada govorimao o kolokaciji kao sredstvu leksičke kohezije, govorimo o kolokaciji u širem smislu, prema navedenoj definiciji. Dakle, nije riječ o ustaljenim kolokacijama koje se javljaju u jezičkom sistemu, kao što su višerječni nazivi i leksičke jedinice, frazemi, poslovice, koligacije i sl. Riječ je o slobodnom izboru leksema koje govornik povezuje i udružuje na osnovu nekog semantičkog obilježja ili konteksta, a čiju povezanost će prepoznati recipijent.

35 Halliday, *An Introduction to Functional Grammar*, str. 650.

36 Važno je istaći da izneseni rezultat nije u skladu s nalazima do kojih su došli, iako na korpusu pisama za prikupljanje sredstava, Berzlánovich, Egg i Redeker, koji su utvrdili da se kolokacije češće javljaju u persuzivnim tekstovima nego u ekspozitivnim (Vidjeti: Ildikó Berzlánovich, Markus Egg, Gisela Redeker, „Coherence Structure and Lexical Cohesion in Expository and Persuasive Texts“, u *Constraints in Discourse 3. Representing and Inferring Discourse Structure*, Anton Benz, Manfred Stede and Peter Kühnlein (ur.), (Amsterdam - Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012), str. 137-164. Razlog leži u tome što smo se usredsredili samo na kolokacije koje se u govorima ponavljaju, kako bismo utvrdili kolokacije tipične za politički diskurs i one tipične za naš korpus.

## Zaključak

Opći zaključak analize mehanizama leksičke kohezije u inauguracionim govorima Musija i el-Sisija jest da se neka od sredstava leksičke kohezije u govorima gotovo ne javljaju, dok je upotreba drugih uobičajena i produktivna. Iako postoje stanovite razlike u predmetnim govorima, koji su različite dužine, upotreba repeticije dominira u svakom od njih. Ostala leksička sredstva kohezije: hiponimija, meronimija, sinonimija i antonimija javljaju se u mnogo manjoj mjeri, a kolokacija sporadično.

Upotrebom kohezivnih sredstava, naročito repeticije, oba su govornika pokušala prenijeti veoma važne poruke. I jedan i drugi uvjeravaju recipijente u ispravnost svoje unutrašnje i vanjske politike, odluka, stavova, političkih i ekonomskih programa i vjerovanja. Sredstvima leksičke kohezije govornici izražavaju i jasan zaokret u odnosu na politiku prethodnika, najavljuju promjenu ustava i naglašavaju sekularnu ili islamističku političku orijentaciju.

Inauguracione govore odlikuje činjenica da se kohezivna sredstva grupiraju u segmentima govora indicirajući temu konkretnog odlomka. Razlog leži u činjenici da inauguracioni govor nije tematski ograničen i obično sadrži više tematskih fokusa. Zato se javljaju klasteri kohezivnih veza i leksički lanci u okviru kojih se ističe repeticija različite gustine centralne leksemске jedinice. Repeticija kao kohezivno sredstvo nadmoćno dominira u ovim političkim govorima. Upotrijebljena je u svrhu naglašavanja ideja i uvjeravanja slušatelja u značaj određenih stavova govornika. Persuazivna funkcija svih kohezivnih sredstava u govorima nije upitna, a samo su rijetko upotrebom nekih od njih realizirane i strategije manipulacije.

Smatramo da bi analiza političkih govora održanih u predizbornoj kampanji ili u vrijeme krize, rata i drugih važnih historijskih dešavanja dala slične rezultate, s tim da bi govornici vjerovatno više koristili koheziju kao retoričko sredstvo persuazije, te u tom smislu više upotrebljavali stilski markiranu repeticiju, kao što je, naprimjer, paralelizam. Isto tako, manipulativni potencijal kohezivnih sredstava bio bi znatno više iskorišten nego što je iskorišten u inauguracionim govorima, koji se drže kada govornik preuzima dužnost, preuzima vlast, tako da govor više ima formalnu i persuazivnu funkciju.

Analiza provedena u ovom radu pokušaj je da se obogati oskudno istraživanje kohezije u arapskom političkom diskursu. Izbor korpusa ograničio je rezultate na inauguracione govore, a analiza kohezije svedena je na analizu sredstava leksičke kohezije. Analiza gramatičke i leksičke kohezije te drugih kohezivnih mehanizama u okviru tekstova koji pripadaju drugim žanrovima političkog diskursa, te drugim tipovima političkih govora, dat će potpunije rezultate u okviru budućih istraživanja.

## Izvori

- El-Sisi, Abdul Fetah, govor održan 8. 6. 2014, dostupno na: <https://www.dostor.org/429993>, pregledano 14. 8. 2023.
- Mursi, Muhammed, govor održan 30. 6. 2012, dostupno na: <https://gate.ahram.org.eg/News/226294.aspx>, pregledano 14. 8. 2023.

## Literatura

- Abdel-Moety, Doha Mahmoud, „Rhetorical and Linguistic Analysis of President El-Sisi's first Inaugural Address“, *Global Journal of Human–Social Science (G)*, 15:8 (2015), str. 1-12.
- Al Majali, Wala', „Discourse Analysis of the Political Speeches of the Ousted Arab Presidents during the Arab Spring Revolution using Halliday and Hasan's Framework of Cohesion“, *Journal of Literature, Language and Linguistics*, 10 (2015), str. 35-48.
- Berzlánovich, Ildikó, Markus Egg, Gisela Redeker, „Coherence Structure and Lexical Cohesion in Expository and Persuasive Texts“, u *Constraints in Discourse 3. Representing and Inferring Discourse Structure*, Anton Benz, Manfred Stede, Peter Kühnlein (ur.), (Amsterdam - Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2012), str. 137-164.
- Brown, Gillian, George Yule, *Discourse Analysis* (Cambridge: Cambridge University Press, 1983)
- Campbell, K. K., K. H. Jamieson, *Deeds done in words: Presidential rhetoric and the genres of governance* (Chicago: The University of Chicago Press, 1990)
- De Beaugrande, Robert Alain, Wolfgang Dressler, *Introduction to Text Linguistics* (London – New York: Longman, 1981)
- Díez Prados, Mercedes, Ana Balen Cabrejas Peñuelas, „Cohesion in American political Rhetoric: *The Gettysburg Address, I Have a Dream and Obama's Inaugural Address*“, *Estudios Ingleses de la Universidad Complutense*, 20 (2012), str. 37-60.
- Enyi, A. U., M. O. Chitulu, „Texture, textuality and political discourse: A study of lexical cohesion in Nigeria's president Goodluck Jonathan's inaugural address, May, 2011“, *Advances in language and literary studies*, 6:5 (2015), str. 77-86.
- Halliday, M. A. K., *An Introduction to Functional Grammar*, revised by Christian M. I. M. Matthiessen (London: Hodder Arnold, 2004)

- Halliday, M. A. K., Ruqaiya Hasan, *Cohesion in English* (London: Longman, 1976)
- Halliday, M. A. K., Ruqaiya Hasan, *Language, Context and Text: Aspects of Language in a Social-Semiotic Perspective* (Oxford: Oxford University Press, 1989)
- Hasan, Ruqaiya, „Coherence and Cohesive Harmony“, u *Understanding Reading Comprehension*, J. Flood (ur.), (Delaware: International Reading Association, 1984), str. 181–219.
- Hoey, M., *Patterns of Lexis in Text* (Oxford: Oxford University Press, 1991)
- Jamil, Abdulkareem Fadhil, „The Function of Lexical Cohesion in Political Speeches“, *AAFU*, 47 (2018), str. 359-374.
- Klebanov, Beata Beigman, Daniel Diermeier, Eyal Beigman, „Lexical Cohesion in Political Speech“, *Political Analysis*, 16 (2008), str. 447-463.
- Malah, Zubairu, „Cross-Cultural Comparison of the Persuasiv Function of Lexical Cohesion in Omaba's and Buhari's Presidential Inaugural Speeches“, *International Journal of Language and Literary Studies*, 3:3 (2021), str. 23-53.
- Martin, J. R., „Cohesion and Texture“, u *The Handbook od Discourse Analysis*, Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton and Deborah Shiffrin (ur.) (Malden - Oxford: Blackwell Publishing., 2001), str. 61-81.
- Morris, Jane, Graeme Hirst, „Lexical Cohesion Computed by Thesaural Relations as an Indicator of the Structure of Text“, *Computational Linguistics*, 17:1 (1991), str. 21-48.
- Morley, John, „Lexical Cohesion and Rhetorical Structure“, u *Lexical Cohesion and Corpus Linguistics*, John Flowerdew, Michaela Mahlberg (ur.) (Amsterdam - Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2009), str. 5-22.
- Oztig, Lacin Idil, „Tunisia, Egypt and Libya After Arab Spring“, *Middle East Policy* (2023), str. 1-20.

# Mechanisms of Lexical Cohesion in Arabic Political Discourse: Inaugural Speeches of the Egyptian Presidents Morsi and al-Sisi

## Abstract

This paper deals with the analysis of the main devices of lexical cohesion used in Arabic political discourse. We carry out the analysis applying Halliday and Hasan's theoretical framework of cohesion. The data of the analysis consists of the inaugural speeches of two presidents of Egypt, Morsi and el-Sisi. The main goal of the research is to determine the types and function of lexical cohesion, to mark cohesive mechanisms in political speeches, and to confirm the hypothesis that the type of text and its function can indicate the extent to which certain types of cohesive ties will be used. The results of the study reveal that inaugural speech appears as a persuasive discourse and an argumentative space of dominant use of repetition, to a lesser extent synonymy, hyponymy, meronymy, antonymy and collocation, with the goals of highlighting topical issues of national relevance and promoting a certain ideology.

**Key words:** inaugural speech, lexical cohesion, repetition, synonymy, hyponymy, meronymy, collocation